

Ζάκ Τουρνιέ

Η ΠΩΛΙΝ ΜΕ ΤΟ ΜΠΛΕ ΣΑΛΟΝΙ*

ΣΤΑ ΔΕΚΑΞΙ ΤΗΣ, ΕΙΧΕ ΠΛΟΥΣΙΑ ΚΟΜΗ, πολλές κορδέλες και μαργαριτάρια, σπουδράριζε τὰ μαλλιά της και σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς προσωπογραφίες της ποὺ ἔχουν σωθεῖ ὑφώνει τὸ ἓνα της χέρι σὰν γιὰ νὰ χορέψει. Αὐτὰ συμβαίνουν τὸ 1783. Τὴ χρονιὰ ἐκείνη, ὁ πατέρας της, ὁ κόμης Ντὲ Μονμορέν, ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', διαδραμάτισε σημαίνοντα ρόλο στὶς διαπραγματεύσεις γιὰ τὴ σύναψη τῆς Συνθήκης τῶν Βερσαλλιών¹, ποὺ ἐπικύρωσε τὴν ἀνεξαρτησία τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ὡς ἀνταμοιβὴ τῶν ἐξαίρετων ὑπηρεσιῶν του, τοῦ ἀπονεμήθηκε τὸ παράσημο τοῦ Χρυσόμαλλου Δέρατος. Ἐξ οὗ ἴσως ἡ χορευτικὴ ἐκείνη κίνηση τῆς Πωλίν. Ἀπὸ τὰ τέσσερα παιδιὰ του, ἡ Πωλίν εἶναι τὸ εὐνοούμενό του. Δύο χρόνια ἀργότερα τὴν παντρεύει μὲ τὸν γιὸ τοῦ καλύτερου φίλου του, τοῦ μαρκησίου Ντὲ Μπωμόν. Ὁ Κριστόφ εἶναι ἓνα χρόνον νεότερος ἀπὸ τὴν Πωλίν. Εἶναι τόσο κτηνώδης καὶ ἀδέξιος ποὺ ἡ Πωλίν χάνει γιὰ πάντα τὴ διάθεση γιὰ ἡδονή. Ὁ γάμος τους τελεῖται τὸν Σεπτέμβριο. Τὸν Νοέμβριο ἡ Πωλίν ἐπιστρέφει στὸ μέγαρο τῶν Μονμορέν κι ἀφοσιώνεται στὸν πατέρα της, προσπαθώντας νὰ λησμονήσει αὐτὴ τὴν ἀποτυχία. Γίνεται συγχρόνως ἡ μοναδικὴ ἔμπιστὴ του καὶ γραμματεὺς του, ἀνοίγει διὰπλάτα τὰ σαλόνια του καὶ δεξιῶνεται συγγραφεῖς καὶ πολιτικούς. Ἐκεῖ ἀκούγονται οἱ στίχοι τοῦ Ἀντρέ Σενιέ² καὶ τὰ πρῶτα κείμενα τῆς Μαντάμ ντὲ Στάλ³. Παίζουν μὲ τὶς λέξεις, ὅπως ἐλευθερία, διαφωτισμός, φιλοσοφία, ὀρθὸς λόγος. Κατ' οὐσίαν ξεδίνουν μὲ ὄλ' αὐτὰ γιὰ νὰ μὴν ἀκοῦν τὸν λαὸ ποὺ βρουχᾶται στὸ δρόμο. Ἡ φυγὴ τοῦ βασιλιᾶ στὴ Βαρὲν βάζει ἀπότομα φωτιὰ στὴν πυρίτιδα. Ὁ κύριος Ντὲ Μονμορέν συλλαμβάνεται πάραυτα, καταδικάζεται σὲ θάνατο, σφαγιάζεται στὴν εἴσοδο τοῦ δικαστηρίου καὶ παλουκώνεται στὰ κάγκελα τοῦ Μεγάλου τῆς Ἐθνοσυνέλευσης. Κάποιος τοῦ κόβει μὲ μιὰ τσεκουριά τέσσερα δάχτυλα ποὺ τὰ βάζει στὴν τσέπη του γιὰ νὰ τὰ ἐπιδεικνύει στὰ καφενεῖα. Ἡ Πωλίν ἔνωσε νὰ πεθαίνει ταυτόχρονα μὲ τὸν πατέρα της. Βρίσκει ὡστόσο τὴ δύναμη νὰ ἐγκαταλείψει τὸ Παρίσι μαζί μὲ τὴ μητέρα της, τοὺς δύο ἀδελφούς της καὶ τὴν ἀδελφὴ της, καὶ νὰ καταφύγει στὴ Βουργουνδία. Ὅμως οἱ Μονμορέν ἀποτελοῦν ἐπίλεκτο θήραμα. Τοὺς ἀκολουθοῦν κατὰ πόδας. Ὅταν ἡ Ἐπιτροπὴ Κοινῆς Σωτηρίας τοῦ Πασὺ-σύρ-Ὑὸν παρουσιάζεται στὸν πύργο ὅπου ἔχουν κρυφτεῖ, ἡ ἀδελφὴ τῆς Πωλίν χάνει τὰ λογικά της. Στὸ δωμάτιό της θὰ βροῦν καρφιά ποὺ τὰ ὀξείδωνε γιὰ νὰ δηλητηριαστεῖ μὲ τὴ σκουριά. Ἡ Πωλίν εἶναι τόσο ἀδύναμη ποὺ τὰ μέλη τῆς Ἐθνικῆς Συνέλευσης διστάζουν νὰ τὴ φορτώσουν στὸ κάρο ποὺ θὰ τοὺς μεταφέρει στὸ Παρίσι. Ὡστόσο ἀνεβαίνει ἀπὸ μόνη της, ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ μερικὰ χιλιόμετρα βλέπουν

1. Πρόκειται γιὰ τὴ συνθήκη ποὺ ὑπογράφηκε τὸ 1783 καὶ ἔθεσε τέρμα στὸν Πόλεμο τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀνεξαρτησίας. (Σ.τ.Μ.)

2. Σενιέ, Ἀντρέ ντέ (André de Chénier)· γάλλος ποιητής. Γεννήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 1762 καὶ καρατομήθηκε στὸ Παρίσι τὸ 1794. Γιὸς διπλωμάτη, ἔλαβε κλασικὴ ἀγωγή ἀπὸ τὴν Ἑλληνίδα, κυπριακῆς καταγωγῆς, μητέρα του. Ἐνταγμένος ἀρχικὰ στὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα, διαμαρτυρήθηκε γιὰ τὶς ὑπερβολὲς τῆς Τρομοκρατίας καὶ πέθανε στὴ λαίμητόμο. Ἐλεγεσιακὸς λυρικός ποιητής (Ἡ νεκρὴ αἰχμάλωτη), συνέθεσε τοὺς *Ίαμβους*, ἓνα ἀριστούργημα πολιτικῆς σάτιρας. (Σ.τ.Μ.)

3. Στάλ (Staël), Ζερμαῖν Νεκέρ, βαρόνη τοῦ Στάλ-Χόλσταϊν, γνωστὴ ὡς Μαντάμ ντέ· γαλλίδα γυναίκα του γραμμάτων κόρη τοῦ Νεκέρ. Γεννήθηκε τὸ 1766 στὸ Παρίσι ὅπου καὶ πέθανε τὸ 1817. Παντρεύτηκε τὸν βαρόνον τοῦ Στάλ-Χόλσταϊν, πρέσβη τῆς Σουηδίας στὸ Παρίσι. Στὴν ἀρχὴ τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης σύχναζαν στὸ σαλόνι της ἄνθρωποι διαφορετικῶν πολιτικῶν τάσεων. Θεωρήθηκε ὑποπτὴ ἀπὸ τὸ Διευθετήριο καὶ ἀναγκάστηκε νὰ αὐτοεξοριστεῖ στὸ Κοπέ. Πολέμια τοῦ Ναπολέοντα, κατέφυγε στὴ συνέχεια διαδοχικὰ σὲ διάφορες εὐρωπαϊκὲς χώρες. Ἐγγραψε μυθιστορήματα (*Δελφίνη*, 1802, *Κορίνα ἢ Περί Ἰταλίας*, 1807) καὶ τὸ βιβλίον *Περί Γερμανίας* (1810), τὸ ὁποῖο ἄνοιξε τὸ δρόμον στὸν γαλλικὸ ρομαντισμό. (Σ.τ.Μ.)

πὼς θὰ ἔχουν νὰ κάνουν μ' ἓνα πτώμα· κι ἓνας ἀπ' αὐτοὺς προτείνει «νὰ πετάξουν αὐτὴ τὴ σκύλα στὸ χαντάκι τοῦ δρόμου».

Ἡ «σκύλα» κατορθώνει νὰ συρθεῖ ἴσαμε τὸ καλυβόσπιτο τοῦ ἀμπελουργοῦ Ντομινίκ Πακερώ, ποὺ τὴ σπλαχνίζεται καὶ τῆς παραχωρεῖ τὸ ἀχυρόστρωμά του. Ἡ Πωλὶν ξαπλώνει σ' αὐτὸ γιὰ νὰ πεθάνει ἐπιτέλους. Ἡ καρδιά της ὡστόσο πεισμώνει. Ὁ Σατωμπριάν¹ θὰ κάνει ἀργότερα λόγο γιὰ «τὸ ἄστατο τῆς μοίρας τῶν ἀνθρώπων». Σὲ αὐτὸ ἀναμετρεῖται ἡ Πωλὶν, στὴν πεισμονὴ δηλαδὴ τῆς καρδιάς της. Σιωπηλὴ μὲς στὸ μισοσκόταδο, μεταμορφώνεται σὲ ἴσκιό τοῦ ἑαυτοῦ της, κυριευμένη ἀπὸ τέτοιο ψύχος ποὺ κανένα σάλι δὲν καταφέρνει νὰ διώξει, τόσο ἐξουθενωμένη ποὺ μιλάει μὲ ἐνδιάμεσες μεγάλες σιωπές, φάχνοντας νὰ βρεῖ μία πρὸς μία τὶς λέξεις της. Στὰ εἴκοσι τέσσερά της χρόνια δὲν ἔχει πιὰ πρόσωπο. Ἐντούτοις τὰ μάτια της διατηροῦν τὴ λάμψη τους, μὲ ἀνησυχητικὲς ἀνταύγειες. Μαθαίνει πὼς ἔχει ἀπομείνει μόνη της στὸν κόσμο, ἀφοῦ ἡ ἀδελφὴ της ἔχει πεθάνει στὸ μπουντρούμι της κι ὅλοι οἱ συγγενεῖς της ἔχουν καρατομηθεῖ. Καθὼς ὁ θάνατος τῆς ἀρνήθηκε νὰ τοὺς συνοδέψει καὶ γι' αὐτὸ εἶναι καταδικασμένη νὰ ἐπιβιώσει, κλείνεται στὸν ἑαυτὸ της, σ' ἓναν κόσμον ἀναμνήσεων καὶ φαντασίας. Ἐνας φίλος, τὸν ὁποῖο δεχόταν ἄλλοτε στὸ μέγαρο τῶν Μονμορέν, πληροφορεῖται πὼς εἶναι ἀκόμη ζωντανὴ καὶ πηγαίνει νὰ χτυπήσει τὴν πόρτα τοῦ Πακερώ. Ἡ Πωλὶν τὸν ρωτᾷ:

– Ἀφοῦ ὅλοι τους πέθαναν, γιατί ἐσεῖς κι ἐγώ;

Γιατί ἐκεῖνος; Γιατί εἶναι ὁ Ζουμπέρ, ὁ αὐστηρὸς καὶ συνετὸς Ζουμπέρ, ποὺ ἔχει καὶ νὰ διαδραματίσει τὸ ρόλο περατάρη. Βρίσκεται ἐκεῖ γιὰ νὰ τείνει τὸ χέρι σ' αὐτὴν τὴ νεκραναστημένη καὶ νὰ τὴ βοηθήσει νὰ ἐγκαταλείψει τὴ λέμβο τῶν νεκρῶν γιὰ νὰ βρεῖ τὸ κουράγιο νὰ ἀντιμετωπίσει τὸ Παρίσι, κάτι ποὺ ἡ Πωλὶν πραγματοποιεῖ τὸ χειμῶνα τοῦ 1794. «Ἀναχωρῶ, κύριε» τοῦ γράφει, «μὲ σφιγμένο στὴν καρδιὰ ποὺ ἀφήνω πίσω μου τὸ καλύβι μου, τρομοκρατημένη μὲ τὴν ἰδέα ὅτι θὰ ξαναδῶ αὐτὴ τὴν πόλη τὴ βαμμένη στὸ αἷμα ἐκείνων ποὺ ἦταν ὅ,τι τὸ προσφιλέστερο εἶχα στὸν κόσμον».

Ἡ πόλη αὐτὴ τῆς φαίνεται σὰν ξένη. Οἱ ὀνομασίες τῶν ὁδῶν ἔχουν ἀλλάξει. Πολλὰ σπίτια ἔχουν πυρποληθεῖ. Τὰ μέγαρα τῶν μεγάλων οἰκογενειῶν ἔχουν μετατραπῆ σὲ ἐστιατόρια, σὲ ἐπιπλωμένα ἐνοικιαζόμενα διαμερίσματα ἢ σὲ ταβέρνες. Στις ἐκκλησίες γίνονται κρασοκατανύξεις. Ἡ Πωλὶν περπατᾷ χωρὶς ν' ἀναγνωρίζει τίποτα. Κι ὅμως ναί: ἓνα κυπαρίσσι. Ἐκεῖνο ποὺ ἡ ἴδια εἶχε φυτέψει τὴ μέρα τῶν δέκατων τρίτων γενεθλίων της στὸν κῆπο τῶν Μονμορέν καὶ ποὺ ἄντεξε στὶς πυρκαϊές. Ἐνῶ τὸ βλέπει ἔτσι εὐθυτενές, ἔτσι πράσινο ἀνάμεσα στὰ χαλάσματα, ἡ καρδιά της παραέχει πετρώσει γιὰ νὰ πιστέψει σ' ἓνα θαῦμα. Βλέπει σ' αὐτὸ μιὰ πρόκληση. Μιὰ πρόκληση πρὸς τί; Τὸ ἀγνοεῖ, ἀλλὰ ἔχει τὴ διάθεση νὰ τὸ μάθει. Στὴν ὁδὸ Νέβ-ντῦ-Λυξαμποῦρ νοικιάζει ἓνα ἥσυχο διαμέρισμα ποὺ βλέπει σ' ἓναν κῆπο. Ἐκεῖ ἐγκαθίσταται μαζί μὲ τοὺς Σαὶν-Ζερμαίν, ἓνα ζευγάρι γέρον ὑπηρετῶν ποὺ ἡ τύχη τῆς τοὺς ξανάφερε. Ἐχει ἓνα μικρὸ μπλὲ σαλόνι ποὺ τὸ ἀνοίγει γιὰ νὰ δέχεται. Ἐκεῖ τρυπώνουν τὰ βράδια, ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλον, ὅσοι ἀπὸ τοὺς φίλους της ἐπέζησαν καὶ πληροφορήθηκαν τὴν ἐπιστροφή της. Τοὺς ἀκούει νὰ μιᾶνε χαμηλόφωνα γιὰ ποίηση, λογοτεχνία, θέατρο, γιὰ ὅλα ὅσα μεταμορφώνουν κι ἐλευθερώνουν τὶς χίμαιρες. Ἀπὸ τὸ παράθυρο μπαίνει τὸ σεληνόφως. Πότε πότε ἀκούγονται πουλιά. Ὅλα μοιάζουν μὲ ξεθωριασμένη εἰκόνα τοῦ μεγάρου τῶν Μονμορέν – ψευδαίσθηση ποὺ τὴν ὑπογραμμίζει ἡ Μαντάμ ντε Στάλ, ἡ ὁποία ἓνα βράδυ κάνει τὴν

1. Σατωμπριάν, Φρανσουά Ρενέ, ὑποκόμης ντέ (François-René de Chateaubriand) γάλλος συγγραφέας. Γεννήθηκε στὸ Σαὶν-Μαλό τῆς Βρετάνης τὸ 1768 καὶ πέθανε στὸ Παρίσι τὸ 1848. Ἀνθρωπολόγος, ἔζησε τὰ πρῶτα γεγονότα τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης, ἀλλὰ κατόπιν ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀμερικὴ ἀναζητώντας τὴν περιπέτεια. Ἐπέστρεψε στὴ Γαλλία καὶ προσχώρησε στὸν στρατὸ τῶν ἐμιγχεδῶν. Ἐξορίστηκε στὴν Ἀγγλία ὅπου, ζώντας ὑπὸ ἄθλιες συνθήκες, ἔκανε ἓναν ἀπολογισμὸ τῆς ἐποχῆς του καὶ τῆς ἴδιας του τῆς ζωῆς. Ἐπέστρεψε καὶ πάλι στὴ Γαλλία ὅπου ἔγινε ἐκφραστής τῆς «ἀρρώστειας τοῦ αἰῶνα» καὶ κήρυκας τῆς ἀποκατάστασης τῆς ἠθικῆς τάξης. Ἦρθε σὲ ρήξη μὲ τὸν Ναπολέοντα καὶ διακήρυξε τὴν ἐπικὴ ἀντίληψή του γιὰ τὸν Χριστιανισμό. Απογοητευμένος ἀπὸ τὴν Παλινόρθωση, ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς ὁποίας ἔγινε ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν, ἀλλὰ παραμένοντας νομιμόφρων, ἔγινε ἰνδαλμα τῆς ρομαντικῆς καὶ φιλελεύθερης νεολαίας. Ἐπειτα ἀπὸ ἓνα ταξίδι του στὴν Ἀνατολή, ἐξέδωσε τὸ Ὀδοιπορικὸ ἀπὸ τὸ Παρίσι στὰ Ἱεροσόλυμα (1811), ὅπου περιέγραψε καὶ τὴν Ἑλλάδα τῆς ἐποχῆς, ἔργο ποὺ τὸ ἐπανέξεδωσε ἀργότερα μὲ ἓνα φιλελληνικὸ προοίμιο καὶ Ἑπιγράμματα περὶ Ἑλλάδος, στὸ ὁποῖο ὑπερασπιζόταν τὴν ὑπόθεση τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. (Σ.τ.Μ.)

ἐμφάνισή της ἐκεῖ. Προτοῦ νὰ βρεῖ ἡ Πωλὶν τὴ γαλήνη, τῆς ἀπομένει νὰ ὑποστῆ μία τελευταία δοκιμασία: ὁ ἄντρας της ἐπανακάμπτει ξαφνικά. Naί, ὁ Κριστόφ ντὲ Μπωμόν, τὸν ὁποῖο θεωροῦσε χαμένο ὅπως τὸσους ἄλλους κι ὁ ὁποῖος φρόντισε ἐπιδέξια νὰ γλιτώσει ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση, πέφτει στὰ χέρια τῆς ἀστυνομίας μὲ τὴν κατηγορία τῆς πρόθεσης ἐκπατρισμοῦ. Ἡ Πωλὶν ἀρνεῖται νὰ ἐμπλακεῖ στὰ προβλήματα τοῦ ὡς νόμιμη σύζυγός του καὶ ὑποβάλλει αἴτηση διαζυγίου ποὺ θὰ τὸ πάρει τὸ 1800.

1800. Ὁ αἰώνας ἀνατρέπεται. Τὰ πάντα εἶναι ἔτοιμα γιὰ τὸν Σατωμπριάν.

Ὁ Σατωμπριάν θὰ γράφει ἀργότερα γιὰ τὸ μπλὲ σαλόνι τῆς Πωλὶν: «Εἶναι ἴσως τὸ μέρος ἐκεῖνο κοινωνικῆς συναναστροφῆς ὅπου ἐμφανίστηκε γιὰ τελευταία φορὰ τὸ πνεῦμα τοῦ παλαιοῦ καιροῦ. Στους Γάλλους τῆς νέας ἐποχῆς δὲν θὰ ξαναβροῦμε πιὰ αὐτὴ τὴν κοινωνικὴ ἀγωγή, καρπὸ τῆς παιδείας, ποὺ μεταμορφώνεται, ὕστερα ἀπὸ μακροχρόνια χρῆση, σὲ χάρισμα τοῦ χαρακτήρα». Ὑστερα ἀπὸ ἐπτάχρονη αὐτοεξορία στὸ Λονδίνο, ὁ Σατωμπριάν τὸ διακινδύνεψε νὰ ἐπιστρέφει στὴ Γαλλία, ἀκολουθώντας τὴ συμβουλὴ τοῦ φίλου του Φοντάν, ποὺ μοιράστηκε μαζί του τὰ χρόνια τῆς ἐξορίας καὶ ποὺ ὁ Βοναπάρτης τοῦ ἀπένευε πρόσφατα χάρη. Ὁ Σατωμπριάν εὐελπιστεῖ πὼς ἡ χάρη θὰ ἐπεκταθεῖ καὶ σ' αὐτόν. Ἀποβιβάζεται λοιπὸν στὸ Καλαί¹ μεταμφιεσμένος σὲ ἔμπορο ἀπὸ τὸ Νεσατέλ, μὲ πρωσικὸ διαβατήριο στὸ ὄνομα Λὰ Σάν. Κρύβεται σ' ἓνα δωμάτιο τῆς παρισινῆς συνοικίας Τερν ἀπ' ὅπου ξεμυτίζει μόνον τὴ νύχτα καί, ὅπως καὶ ἡ Πωλὶν λίγα χρόνια πρωύτερα, δὲν ἀναγνωρίζει τίποτα ἀπ' αὐτὴ τὴν πόλη. Στὰ Ἀπομνημονεύματά² του θὰ γράφει: «Νόμιζα πὼς εἶχα ἐπιστρέφει τὴ μέρα τῆς ἀπέραντης ὁδύνης, τὴ μέρα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς». Γρήγορα πάει νὰ τὸν βρεῖ ὁ Φοντάν ποὺ τοῦ γνωρίζει τὸν Ζουμπέρ. Naί, τὸν Ζουμπέρ ποὺ παίζει καὶ πάλι τὸ ρόλο περατάρη. Ἡ ἔκδηλη ἔφεσή του γιὰ τὴ μοναξιά δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ συχνάξει στὸ μπλὲ σαλόνι, γιὰ νιώθει γιὰ τὴν Πωλὶν μιὰν ἀφοσίωση ποὺ ἀρνεῖται νὰ προσδιορίσει. Τῆς κάνει λόγο γιὰ τὸν Σατωμπριάν μὲ τέτοια ζέση ποὺ ἐκεῖνη λέει:

– Ἄς ἔρθει ἓνα βράδυ.

Ἀντικρίζοντάς τον, ἀποκρυπτογραφεῖ τὴν πρόκληση τοῦ κυπαρισσιοῦ. Σ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν ἄντρα ἀπευθύνεται ἡ πρόκληση – αὐτὸν τὸν ἄντρα ποὺ διατήρησε στὸ βλέμμα του τὴ θλίψη τῶν παιδικῶν χρόνων ποὺ πέρασε στὴ Βρετάνη καθὼς καὶ τὴν ἀνάμνηση τῶν οὐρανῶν τῆς Ἀμερικῆς ὅπου χάθηκε στὰ εἴκοσὶ του χρόνια, ἀναμιγμένη μὲ τὰ βάσανα τῆς ἐξορίας καὶ τὶς στενοχώριες κάποιου ποὺ ἐπανακάμπτει σ' αὐτὸν τὸν πολὺ ὠραῖο ἄντρα, τὸν ὁποῖο ὅλες οἱ γυναῖκες θὰ ἤθελαν νὰ ἐρωτευτοῦν καὶ ὁ ὁποῖος μπορεῖ ὅλες νὰ τὶς κατακτήσει. Ἡ πρόκληση θὰ εἶναι ὅτι θὰ κατακτήσει μόνον μίαν: αὐτὴν ποὺ ἀργοπεθαίνει, μὲ τὴν καρδιά της πιὰ νὰ πεισμώνει μόνον γι' αὐτόν. Ὁ Σατωμπριάν ἔχει κρυμμένα χειρόγραφα στὶς τσέπες του. Κατὰ παράκληση τῆς Πωλὶν, πηγαίνει νὰ τὰ διαβάσει στὸ μπλὲ σαλόνι της. Ἡ Πωλὶν προαισθάνεται ἀμέσως, μαντεύει ἀμέσως, μαντεύει καὶ προαισθάνεται πρώτη αὐτὴ, ὅτι ὁ λόγος του ἀναγγέλλει μιὰ καινούργια τέχνη, μιὰ τέχνη οἰκειότητος, πνευματικότητος καὶ δίψας γιὰ τὸ ἄπειρο, ποὺ θὰ ὀνομαστεῖ ἀργότερα ρομαντισμός. Ὑστερα ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποκάλυψη, ἡ Πωλὶν παύει ν' ἀναρωτιέται: «Γιὰ τί ἐγώ;»

Ὅμως στὸ ἄρρωστο κορμί της αἰσθάνεται πὼς πρέπει νὰ βιαστεῖ καὶ πὼς εἶναι μετρημένα τὰ χρόνια της. Ὁ Σατωμπριάν ὄνειρεύεται νὰ γράφει ἓνα μεγάλο ἔργο γιὰ τὸν χριστιανισμό, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔχει ἤδη ὀλοκληρώσει τὸ πρῶτο μέρος ὑπὸ τὴ μορφή μυθιστορήματος: τὴν Ἀταλά. Ἡ Πωλὶν τὸν συμβουλεῖ νὰ τὸ ἐκδώσει. Τὸ βιβλίον δημοσιεύεται τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1801 καὶ γίνεται ἐνθουσιωδῶς δεκτό. Ἡ πρώτη του ἔκδοση ἐξαντλεῖται

1. Καλαί (Calais) πόλη τῆς Γαλλίας στὸ νομὸ Πα-ντὲ-Καλαί. Ἐπιβατικὸ λιμάνι στὸν ὁμώνυμο πορθμὸ, ἀπὸ τὸ ὁποῖο περνάει κανεὶς ἀτμοπλοϊκῶς στὴν Ἀγγλία. (Σ.τ.Μ.)

2. Τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Σατωμπριάν, τὰ ὁποῖα ἐκδόθηκαν μετὰ τὸ θάνατό του, καταδικάστηκαν ἀπὸ τὴν κριτικὴ λόγῳ τῆς πλήρους ἀνεπιείκειας καὶ συστηματικῆς ἐχθροπάθειάς του πρὸς ὅποιονδήποτε δὲν τὸν θαύμαζε, καθὼς καὶ λόγῳ τοῦ πνεύματος ματαιοδοξίας ποὺ κυριαρχεῖ σὲ αὐτά. (Σ.τ.Μ.)

μέσα σε λίγες μέρες. Δεκατέσσερις χώρες ζητούν ν' αγοράσουν τὰ δικαιώματα για να τὸ μεταφράσουν. Ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη ὁ συγγραφέας του γίνεται διάσημος. Ἀρχίζει ν' ἀφήνεται νὰ παρασυρθεῖ ἀπ' αὐτὴ τὴν παραζάλη, ὅμως τὸ ξέρει πὼς Ἡ Ἀταλά εἶναι ἀπλῶς μιὰ ἀρχή. Ἄν θέλει νὰ φτάσει ὡς τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ ἔργου, ὀφείλει νὰ ξεκόψει ἀπὸ τὸ Παρίσι ὅπου ἡ ἐπιτυχία του τὸν βλάπτει. Προσφεύγει στὴν Πωλιν:

– Κλειδῶστε με για νὰ ἐργαστῶ.

Ἡ Πωλιν νοικιάζει ἕνα σπίτι στὸ Σαβινιὺ-σὺρ-Ἵορζ ὅπου ἀποσύρεται μαζί του.

Στὸ Σαβινιὺ εἶναι καλοκαίρι. Εἶναι ὁ ἥλιος ἔξω ἀπὸ τὰ τζάμια, τὰ περιστέρια στὴ στέγη, μιὰ στέρνα μὲ γάργαρο νερὸ κι ἕνας λαχανόκηπος. Εἶναι ἡ μοναξιά τῶν ἐρωτευμένων ποὺ διαταράσσεται μόνο ἀπὸ μιὰ γάτα καὶ δύο σκύλους. Εἶναι ἕνα ἀμετακίνητο τελετουργικό, μιὰ ἀτελεύτητη ἀνταλλαγή ἀνάμεσα σ' ἐκείνη ποὺ τὴν ὀνομάζει *χελιδόνι* καὶ αὐτὸν ποὺ ἐκείνη ὀνομάζει ὁ *ἄγριός μου*. Ξυπνοῦν μαζί μὲ τὴ μέρα. Στις δέκα ἡ ὥρα εἶναι ἔτοιμοι για ἐργασία. Τὸ γραφεῖο τους βλέπει στὸν κήπο. Ἐνα μακρὸ τραπέζι καὶ δύο καρέκλες. Κάθονται σ' αὐτὸ ἀντικριστά. Ἐκεῖνος συγγράφει. Ἐκείνη συμπληρώνει καρτελίδια, κρατάει σημειώσεις, τὸν βοηθαίει στὴν ἔρευνά του. Ὅπως ἄλλοτε μὲ τὸν πατέρα της. Ὅμως, ἂν καὶ εἶναι πάλι βοηθὸς κι ἐμπιστὴ ἐνὸς ἄντρα, ὁ ἄντρας αὐτὸς εἶναι συνάμα ἐραστὴς της. Τὴν ἐργασία τους τὴ διακόπτουν για ἕνα λιτὸ γεῦμα καὶ τὴν ξαναπιάνουν ὡς τὸ δειλινό. Τότε ἀνασαιίνουν τὴ μυρουδιά τοῦ κήπου. Μετὰ τὸ δεῖπνο, ἅμα ὁ καιρὸς εἶναι λιγότερο βαρὺς, πηγαίνουν περίπατο πρὸς τὶς πηγές τοῦ Ζυβιζύ. Στις δέκα τὸ βράδυ ἔχουν κιόλας ἀποκοιμηθεῖ. Κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ῥθει νὰ τοὺς διαταράξει – ἐκτός, καμιὰ φορά, ἀπὸ τοὺς Ζουμπέρ, μὲ τοὺς ὁποίους ἡ Πωλιν ἀλληλογραφεῖ, βρίσκοντας κάποια ἀφορμή, ἃς ποῦμε μερικὰ κουταλάκια τοῦ καφέ ποὺ χρειάζονται. Μιλάμε στὸ ἐξῆς για τοὺς Ζουμπέρ. Ὁ μονήρης Ζουμπέρ παντρεύτηκε. Ἐχουν μάλιστα κι ἕνα ἀγοράκι. Ὅταν φέρνουν τὰ κουταλάκια ποὺ τοὺς ζήτησαν, τοὺς κρατᾶνε για δεῖπνο, περπατοῦν λίγο για νὰ τοὺς δείξουν τὰ περίχωρα, ἀλλὰ ὁ μικρὸς πρέπει νὰ πάει για ὕπνο, κι ἔτσι τὸ Σαβινιὺ ξαναβρίσκει τὴ σιωπὴ του.

Σιγὰ σιγὰ οἱ μέρες μικραίνουν. Ἡ Πωλιν βγάζει ἔξω τοὺς μποξάδες της κι ἀνάβει τὰ τζάκια. Τὸ τελετουργικὸ τῆς ἐργασίας ἄλλαξε. Τὸ βιβλίο προχωράει, ἀλλὰ πάρα πολὺ ἀργὰ κατὰ τὸν Σατωμπριάν. Ξέρει ἀπὸ τὸν Φοντάν ὅτι ὁ Πρῶτος Ὑπάτος¹ θέλει νὰ συνθηκολογήσει μὲ τὴν Ἐκκλησία καὶ ν' ἀποκαταστήσει τὰ δικαιώματα τοῦ κλήρου. Ἄν δημοσίευε πολὺ σύντομα τὸ ἔργο του *Τὸ πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ*, θ' ἀναγνωριζόταν ἀμέσως ὡς ὁ ἐπίσημος ποιητὴς τοῦ νέου καθεστῶτος. Θὰ τοῦ συγχωροῦσαν τὴν αὐτοεξορία του. Θὰ μποροῦσαν μάλιστα νὰ τοῦ βροῦν μιὰ θέση ἐπιτετραμμένου πρεσβείας. Τότε ἀνατρέπει ἐντελῶς τὰ ὠράριά του. Γράφει νύχτα μέρα. Ἡ Πωλιν ἐκτιμᾷ πὼς ὁ Σατωμπριάν γράφει στὸ γόνατο τὰ τελευταῖα του κεφάλαια. Ὅταν τοῦ τὸ λέει, ἐκεῖνος ἐκνευρίζεται. Ἡ Πωλιν τότε σωπαίνει. Ὁ χειμῶνας ἔφτασε, μὲ τὴν πάχνη στὰ τζάμια καὶ μὲ τὸ παγωμένο νερὸ στὶς στέρες. Κοιτάζει τὰ ξύλα της νὰ καίγονται. Μιὰ μέρα τὸ βιβλίο ἐπιτέλους ὀλοκληρώνεται. Ἡ Πωλιν σηκώνεται ἀπὸ τὴν καρέκλα της.

– Πρέπει νὰ ἐπιστρέψουμε στὸ Παρίσι, λέει, βρίσκοντας πὼς τὰ ξύλα κάηκαν πολὺ γρήγορα.

Τὸ μπλὲ σαλόνι εἶναι ἔρημο. Ἡ Πωλιν ἀφουγκράζεται τὸν ἀχὸ τοῦ Παρισιοῦ. Πρὶν ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἔκδοσή του, τὸ βιβλίο του (τὸ βιβλίο τους) θεωρεῖται ἀριστούργημα καί, ὅταν κυκλοφορεῖ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1802, ὁ θρίαμβος τῆς Ἀταλά εἶναι τίποτα σὲ σύγκριση μὲ αὐτὸ ποὺ συμβαίνει τούτῃ τὴ φορά. Ἀμέσως γίνεται ἀνάρπαστο μὲ ξέφρενο ἐνθουσιασμό. Ὁ ἐκδότης του τὸ ἐπανατυπώνει ἀπὸ ἐβδομάδα σ' ἐβδομάδα. Ὁ Σατωμπριάν, ὁ ὁποῖος γνωρίζει ποῦ ποθεῖ νὰ φτάσει, προσθέτει στὴν ἐπικεφαλίδα μιὰν ἀφιέρωση στὸν Βοναπάρτη, κι ἐκεῖνο ποὺ ὁ Φοντάν τὸν ἄφηγε νὰ ἐλπίζει ἐπιβεβαιώνεται: τοῦ προσφέρουν

1. Πρόκειται για τὸν Ναπολέοντα Βοναπάρτη, ὁ ὁποῖος τὴ 18η Μπρυμαίρ (10 Νοεμβρίου 1799) ἀνέτρεψε πραξικοπηματικά τὸ Διευθυντήριο, δηλαδὴ τὸ πενταμελὲς συμβούλιο ποὺ ἀσκοῦσε τὴν ἐκτελεστικὴ ἐξουσία στὴ Γαλλία ἀπὸ τὸ 1795. (Σ.τ.Μ.)

μιὰ θέση στὴν πρεσβεία τῆς Ρώμης. Τότε θυμᾶται μιὰ κάποια κυρία Σατωμπριάν, τὴν ὁποία εἶχε παντρευτεῖ κατὰ λάθος καὶ μὲ τὴν ὁποία πρέπει νὰ τὰ ξαναφτιάξει προκειμένου νὰ κρατήσῃ μὲ ἀξιοπρέπεια τὴ θέση του ὡς ἐπισήμου ἐπιτετραμμένου. Πάει νὰ τὴ βρεῖ στὴ Βρετάνη, ἀρχίζει νὰ συγκινεῖται μὲ τὰ ταξίδια καὶ πηγαίνει ἀπὸ πύργο σὲ πύργο ὅπου τὸ θεωροῦν τιμὴ τους νὰ τὸν δέχονται. Καὶ ἡ Πωλὶν μέσα σὲ ὅλ' αὐτά; Ἡ Πωλὶν εἶναι ἐνήμερη γιὰ ὅλα. Πότε πότε ἀποκαρδιώνεται, ἐντούτοις ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπιμένει. Ὁ ἄγριός της ἐνσκήπτει σὰν σίφουνας ἓνα βράδυ γιὰ νὰ τὴν ἀποχαιρετήσῃ. Ἐπείγουσες ὑποθέσεις τὸν καλοῦν. Ἡ Πωλὶν δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ κρατήσῃ κακία. Ἀπὸ τὸ βράδυ κιόλας ἐκεῖνο ποῦ ὁ Σατωμπριάν πρωτοεμφανίστηκε στὸ μπλὲ σαλόνι της, ἤξερε ἀπὸ ἐνστικτο πὼς ἐκεῖνος ἔφερε μέσα του τὸν νέο αἰῶνα, ἐνῶ αὐτὴ, μὲ τὴν ἄρρωστη καρδιά της, δὲν ἦταν πιά παρὰ τὸ φάντασμα ἐνὸς πεθαμένου αἰῶνα. Ἦταν συνομηλικοὶ – τριάντα δύο χρονῶν – κι ὁ ἔρωτας τοὺς εἶχε συναντήσῃ στὸ σπίτι τοῦ Σαβινιὺ σὰν σὲ τελετουργία ποῦ θὰ ἐπέτρεπε νὰ περάσῃ μιὰ σκυτάλη ἀπὸ τὸν ἓναν στὸν ἄλλον. Μετὰ τὸ θαῦμα αὐτό, ἡ Πωλὶν δὲν προσμένει τίποτα πιά.

Ὁ Ζουμπέρ, πιστὸς μέχρι τέλους, τὴν ἀκούει ν' ἀνασαίνει ὅλο καὶ πιὸ δύσκολα καὶ καλεῖ ἓναν γιαντρὸ ποῦ τῆς συνιστᾷ νὰ πάει στὸ Μὸν-Ντόρ¹ γιὰ θεραπεία.

– Στὸ Μὸν-Ντόρ;

Μιὰ τρελλὴ ἐλπίδα γεννιέται μέσα της. Ἄν ἔφευγε ἀπ' τὸ Παρίσι καὶ κατέβαινε πρὸς τὸν νότο, θὰ μπορούσε νὰ κάνει μιὰ παράκαμψη καὶ νὰ πλησιάσῃ στὴν Ἰταλία. Ἀπὸ ἐκεῖ... Χωρὶς νὰ τὸ πεῖ, τὴ Ρώμη ἔχει κατὰ νοῦ. Στὴ Ρώμη θέλει νὰ πεθάνει. Παίρνει τὸ δρόμο στὶς 2 Ἰουνίου 1803. Θὰ χρειαστεῖ τρεῖς μῆνες γιὰ νὰ διασχίσει τὴ Γαλλία. Ἡ ζέστη, ἡ σκόνη καὶ οἱ παροξυσμοὶ τοῦ βήχα τὴν καθυστεροῦν. Περνάει τὰ σύνορα στὶς 27 Σεπτεμβρίου καὶ τὴν 1η Ὀκτωβρίου φτάνει στὸ Μιλάνο, πιστεύοντας πὼς θὰ ξανάβρισκε ἐκεῖ τὸν Σατωμπριάν. Ἐκεῖνος, μὴν καταφέροντας ν' ἀποδεσμευτεῖ ἀπὸ τὶς ὑποχρεώσεις του, στέλνει ἓναν φίλο του νὰ τὴν ὑποδεχτεῖ καὶ τελικὰ τὴ συναντᾷ στὴ Φλωρεντία. Ἡ ὄψη της τὸν τρομάζει. Ἡ Πωλὶν δὲν κατορθώνει πιά νὰ χαμογελάσει. Παίρνουν τὸ δρόμο γιὰ τὴ Ρώμη. Ἡ ἄμαξα ἀναγκάζεται νὰ προχωράει μὲ βῆμα σημειωτόν. Εἶναι ἓνα φθινόπωρο σὲ ὅλο του τὸ μεγαλεῖο. Ἡ Πωλὶν κοιτάζει τὰ δέντρα ποῦ λὲς κι ἔχουν πιάσει φωτιά. Στὸ Τέρνι² τοῦ ζητάει νὰ σταματήσουν. Θὰ ἤθελε νὰ δεῖ τοὺς καταρράχτες. Ὅμως ἀδυνατεῖ νὰ κατέβῃ ἀπὸ τὴν ἄμαξα.

– Πᾶμε, λέει. Ἄς ἀφήσουμε τὰ νερὰ νὰ πέφτουν.

Μπαίνουν στὴ Ρώμη ἀπὸ τὴν Ἀππία ὁδὸ, περνώντας ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ μνήματα, καὶ πηγαίνουν ὡς τὴν Πιάτσα ντὶ Σπάνια. Ὁ Σατωμπριάν τῆς ἔχει νοικιάσει ἓνα σπιτάκι, στὸ πλάι τῆς μνημειακῆς σκάλας τῆς πλατείας, μ' ἓναν κῆπο, μιὰ δενδροστοιχία πορτοκαλιῶν κατὰ μῆκος τοῦ τοίχου καὶ μιὰν αὐλὴ μὲ μία συκιά. Παρ' ὅλα τὰ ἐπίσημα καθήκοντά του, ἔχει ἐλεύθερο χρόνο γι' αὐτὴν, ἀφοῦ ἡ γυναίκα του δὲν θέλησε τὴν τελευταία στιγμή νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ἡ Πωλὶν αἰσθάνεται καλύτερα. Σὲ μιὰ ἔξαρση ἐθελουφλίας, φαντάζεται ὅτι θὰ γιαντρευτεῖ, ὅτι θὰ πᾶνε τὴν ἀνοιξὴ στὴ Νάπολη κι ὅτι ὁ ἄγριός της θὰ ὑποβάλῃ τὴν παραιτήσή του γιὰ νὰ ζήσει πιά ἀποκλειστικὰ μαζί της. Μιὰ μέρα νιώθει τὴ δύναμη νὰ πάει στὸ Κολοσσαῖο. Κάθεται σὲ μιὰ πέτρα, κοιτάζει ὦρα πολλὴ τὰ ἐρείπια κι ὕστερα τὸ βλέμμα της κατεβαίνει ἀπὸ ἐδῶλιο σὲ ἐδῶλιο ὡς τὸ κέντρο τῆς ἀρένας. Τοῦ γνέφει:

– Κρυώνω.

Δὲν θὰ ἀναλάβῃ ποτὲ ξανά ἀπὸ τὴν ἀσθένειά της. Ὁ θάνατος ποῦ τὴν ἔχει ἀκολουθήσει μπαίνει στὸ δωμάτιό της τὴν 4η Νοεμβρίου, στὶς τρεῖς τὸ ἀπόγευμα. «Πέταξε τὴν κουβέρτα της» γράφει ὁ Σατωμπριάν, «μοῦ ἄπλωσε τὸ χέρι της κι ἔσφιξε τὸ δικό μου. Τὸ βλέμμα της χάθηκε. Ἔκανε νεύματα σὲ κάποιον ποῦ τὸν ἔβλεπε νὰ στέκει στὰ πόδια τοῦ κρεβατιοῦ της, ἔπειτα ἔδειχνε τὸ στήθος της κι ἔλεγε: ἐδῶ εἶναι. Τὰ λόγια της δὲν ἦταν πιά τοῦ κόσμου τούτου. Οἱ σπασμοὶ της κράτησαν μερικὰ μόνο λεπτά. Ἐγείρε τὸ κεφάλι

1. Μὸν-Ντόρ (Mont-Dore)· περιφέρεια γαλλικὴ λουτρόπολη, κτισμένη στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ Ντορντόν ἢ ἐπὶ τὸ ἐλληνικώτερον Δορδογνή (Dordogne), σὲ μίαν στενὴ κοιλιάδα τῆς κεντρικῆς Γαλλίας. (Σ.τ.Μ.)

2. Τέρνι (Terni)· πόλη τῆς Οὔμπριας, πρωτεύουσα τῆς ὁμώνυμης ἐπαρχίας. (Σ.τ.Μ.)

της. Ὁ γιατρός ἔφερε ἓνα ἀναμμένο κερὶ κι ἓνα κάτοπτρο. Τὸ κάτοπτρο δὲν θάμπωσε. Ἡ φλόγα τοῦ κериοῦ παρέμεινε ἀκίνητη».

* Τίτλος πρωτοτύπου: «Pauline au salon bleu», *Des persiennes vert perroquet*, ἔκδ. Gallimard/folio, Παρίσι 2000, σσ. 83-94.

Ἡ ἴδια μετάφραση ἔχει ἐπίσης δημοσιευτεῖ στὸ περιοδικὸ *Νέα Πορεία*, Ἰαν.-Μάρτ. 2007, τχ 623-625, σσ. 19-26.

Ὁ Ζὰκ Τουρνιέ (Jacques Tournier), γνωστότερος ὡς Dominique Saint-Alban, γεννήθηκε τὴν 21η Ἰουνίου 1922 στὴ μεσογειακὴ Τουλόν. Ἐργάστηκε πολλὰ χρόνια στὴ Γαλλικὴ Ραδιοτηλεόραση. Ἀπὸ τὸ 1967 ἀφιερῶθηκε ἀποκλειστικὰ στὸ γράψιμο. Παθιασμένος μὲ τὴν ἀμερικανικὴ λογοτεχνία, ἔχει μεταφράσει πολλὰ μυθιστορήματα ἀπὸ τὰ ἀγγλικά, μεταξὺ ἄλλων τοῦ Τέννεσι Γουίλιαμς, τοῦ Φράνσις Σκότ Φιτζέραλντ καὶ τῆς Κάρσον Μὰκ Κάλλερς, καθὼς καὶ τὴν ἀλληγογραφία τοῦ Τρούμαν Καπότε. Ἐπίσης συνέγραψε τὴ βιογραφία τῆς Κάρσον Μὰκ Κάλλερς. Μεταξὺ τῶν ἔργων του ποὺ σημείωσαν ἀληθινὴ ἐπιτυχία συγκαταλέγονται τὰ: *Περσίδες σὲ χρώμα παπαγαλί* (1998), *Ὁ τελευταῖος τῶν Μότσαρτ* (2000), *Στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σκύλου* (2002), *Παράξενοι ἐραστὲς* (2007) καὶ *Ἡ Ζέλντα* (2008). (Σ.τ.Μ.)